„Když turisti přijedou do Prahy, musí vidět Karlův most, Pražský hrad a hospodu U vystřeleného oka,“ říká Martin Velíšek

02.01.2018

Městská část Praha 3 vydala na rok 2018 nástěnný kalendář, jehož autorem není nikdo jiný než Martin Velíšek. Ilustrátor, který po svém vdechl nový život Babičce od Boženy Němcové nebo filmu Fimfárum, je dvorním malířem žižkovských masopustních plaká

Ilustroval jsi nástěnný kalendář pro Prahu 3. Co je tématem na rok 2018?

S žižkovskou radnicí mám nastavenou spolupráci, většinou mi několik námětů, jimiž bych se mohl zabývat, dají na výběr. Jsem zato docela rád. Nicméně některé měsíce zůstávají jasně dané – to když se koná masopust, vinobraní, nebo husité na Vítkově. Samozřejmě Žižkov je úžasné místo, žila tu plejáda osobností, má bohatou historii, je stále z čeho vybírat.

Stalo se ti někdy, že jsi pracoval na nějaké ilustraci, ale pak jsi zjistil, že podobnou jsi již vytvořil?

Pro městskou část dělám již 20 let, čili sklouznout k tomu, abych se neopakoval, je těžší. Taky jsem si říkal, co tam dát nového, co tu ještě nebylo. Naštěstí je ta Trojka tak košatá, dá se vymýšlet stále něco. Jednou jsem měl možnost dělat zakázku pro jinou městskou část, ale vůbec jsem nevěděl, která témata by měla na 12 ilustracích být. Pro Prahu 3 jsem dělal i týdenní kalendáře, čili přes padesát obrázků. Ne že by to bylo lehké, byla to fakt šichta, ale přemýšlelo se o tom lehčeji, protože tu je nějaký příběh.

Pomáhalo ti i to, že jsi na Trojce častým rezidentem?

Určitě jo. V Koněvce jsem měl před lety dokonce i malý ateliérek v sedmém patře, bez topení. Byl to ten samý barák, kde měl dole ateliér i Honza Saudek. Všude byla hmatatelná legendární zeď s plesnivými stěnami. Byla to romantika.

Stýkali jste se? Nezašli jste spolu třeba do Oka?

To ne. Ale odchytnul si mě na předávání cen Českého lva. Chtěl po mně, abych mu byl modelem. Já jsem souhlasil, ale nějak se na to zapomnělo. Nijak se po tom nepídím. Jinak Oko pro mě je určitě místem, kde můžu potkat napříč uměleckým spektrem kohokoliv. Je vtipný, že sem velice často chodí i turisti.

Kam se podle tebe Oko posunulo za těch několik desetiletí, co funguje? Stalo se snad mezinárodním podnikem?

Skoro i jo. Turisti jsou zvláštní sorta. Už to mají asi daný v průvodci, že když přijedou do Prahy, musí vidět Karlův most, Pražský hrad a hospodu U vystřelenýho oka. Přijde sem klidně čtyřicet lidí s foťákama, nic si nedají a zas odejdou. Z takových máme „velkou radost“. Ale pak jsou tu i malé skupinky, které si hospodu vyhlídnou a popíjejí tu. Zajímavá věc je, jak Oko přežilo i zákaz kouření. Měli jsme strach, že hospoda bude prázdná, ale hospoda je dokonce narvanější, protože sem začali chodit lidi nekuřáci. Přišla nová sorta lidí a ta doplnila kuřáky, kteří hulí venku na zahrádce. Osobně jsem spokojený, že se v hospodách nekouří. To byl takový puch z oblečení, že všechno muselo letět okamžitě do pračky.

Měl jsi i jiné nabídky práce, abys vylepšil interiér jiných hospod?

Pár nabídek bylo. Ne že bych je hned odmítal – originál u Oka je jen jeden. Spíš záleží na podmínkách, kde je ta hospoda a jakou má historii. Nechce se mi ale rozhazovat zbytečně svůj rukopis, který by si pak majitelé upravili po svém. Nemám toho naštěstí zapotřebí.

Jak vzpomínáš na devadesátá léta?

Měl jsem slušně našlápnuto díky sklářskému ateliéru na UMPRUM, který měl slušnou prestiž. Moc mě sklo bavilo, ale posléze jsem zjistil, že tohle řemeslo obnáší více starostí nežli radostí. Začal jsem kreslit plakáty pro kapelu Už jsme doma, přišly ilustrace pro nakladatelství Argo, bavilo mě to.

Vzpomeneš si na svoji první kresbu, na níž jsi našel svůj styl?

To si už nevzpomenu ani náhodou. Myslím, že každý má v sobě něco, co je pro něj dané a přirozené. Vývojem přichází na to, co mu je nejbližší. Vždycky jsem byl figuralista a kreslil paňáky. Důležité je období kolem šestnácti let. Když jsem byl v osmé třídě, maminka přemýšlela, kam se synkem. Měla jasno – budu učitel, jako celá moje rodina. U nás je to rodové řemeslo. Já chtěl ale dělat výtvarničinu. Můj starší kamarád končil dřív na základce a přihlásil se do sklářské školy v Kamenickým Šenově. Já mu řekl, že za rok půjdu za ním. Doma jsem si to vydupal a udělal jsem moc dobře. Bylo to tam skvělý, krásná krajina, skvělí kamarádi, první láska. Nádhera.

Svůj styl sis pojmenoval parealismus. Jak tomu mám rozumět?

Řekl jsem si, že nebudu čekat, až to za mě někdo udělá. V celém názvu to zní: akademický civilistní parealismus. Vychází to z patafyziky. Předpona *pa* je něco, co hýbá s realismem. Nakroutí ho. Takový realismus mám i já. Nebo moje ruka - to je taky taková *pa*ruka. Vše, co není v zavedenosti a je to vyhozené bokem, dostává svůj šmak. Vychází z toho jak moje tvorba, tak i muzika moji kapely Už jsme doma.

Když jmenuji tvá nejznámější díla: Oko, ilustrovanou Babičku nebo Fimfárum. Kterého z nich si ceníš osobně nejvíc?

Určitě Oka. Je to moje největší dítě, které vyrostlo na mém nápadu. Tady se skloubí úplně všechno. Babičku jsem dostal jako zakázku. Pamatuji si, že jsem byl v Biskupcový na nějakým mejdanu a měl jsem telefonát. Byl to nakladatel z Prostoru a on: *„Pane Velíšku, nechtěl byste nám ilustrovat Babičku?“* A já na to úplně pod parou: *„To víš, že jo!“* Ráno jsem se probudil a hned jsem si na to vzpomněl. Babičku? Povinnou četbu pro děti? A já? Už jsem na to ale kývnul, netušil jsem, co mě čeká za řeholi. Půl roku jsem nevěděl, co s ní mám dělat. Studoval jsem předchozí ilustrace Kašpara, dokonce i Zdeněk Burian ji ilustroval. Byla to pro mě největší výzva. Ale nejvíc jsem měl radost, že tuhle nudnou povinnou četbu děti začaly pak samy číst.

Přijali ilustrace Babičky všichni kladně?

Tak to vůbec. Měl jsem dopisy, že jsem pohaněl Boženu Němcovou, ale také věrné zastánce, že tak by to mělo být, aby byla Babička přístupnější dalším generacím. Pro mě musí mít dílo odezvu – a klidně i zápornou. Nejhorší je, když jen tak zapadne a řekne se jen: „Jo, je to dobrý.“

Martin Velíšek (nar. 1963) je malíř a ilustrátor. Vystudoval střední uměleckoprůmyslovou školu v Kamenickém Šenově a Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze. Svoji volnou tvorbu skleněných plastik reprezentoval na tuzemských a zahraničních výstavách, úspěch zaznamenal např. na Světové výstavě Expo 2005 v Japonsku. Je autorem řady obálek pro nakladatelství Argo, včetně ilustrací Babičky od Boženy Němcové, Farmy zvířat od George Orwella nebo A uzřela oslice Anděla od Nicka Cavea. Mimo volné tvorby se zabývá tvorbou obalů knih a CD. Za svoji spolupráci na filmech Fimfarum I. a II. Dostal České lvy za nejlepší výtvarné řešení a nejlepší výtvarný počin. Je autorem jedinečného interiéru hospody U vystřelenýho oka, jeho plakáty na Žižkovský masopust a Vinohradské vinobraní zvou obyvatele Prahy 3 již přes 20 let.

Text a foto: Martin Hošna